

Ruh sağlığı alanında etik ve sınırlar

Ethics and boundaries in mental health

Mehmet Yumru¹

¹Doç. Dr., Klinik Psikiyatri Dergisi Editörü
Özel Terapi Tıp Merkezi, Antalya, Türkiye <https://orcid.org/0000-0002-2117-7775>

Ruh sağlığı alanında son aylarda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan ruh sağlığı yasa teklifi ve ruh sağlığı alanında çalışan bir "klinik psikolog" un almış olduğu ceza nedeni ile etik sorunlar gündemi oluşturdu.

Ruh sağlığı alanında çalışan profesyonellerin mesleklerinin gereğini yerine getirirken uyması gereken etik kuralları birçok meslek örgütü tarafından belirlenmiştir. İlgili kişinin basına yansıyan açıklamasında, dava dosyasına bakılmaksızın etik ihlallerin olduğuna dair bazı verilerin olduğu görülmektedir. Etik kurallarının ihlalleri sonucu ortaya çıkan adli olayları değerlendirirken diğer tüm adli psikiyatri olgularına yaklaştığımız gibi bir yaklaşım sergilememiz gerekmektedir. Bu adli olguda da psikiyatri hekimi, taraf olan "klinik psikolog" ya da "hasta/danışan" ın kimliği, cinsiyeti, konumu, siyasi düşüncesinden bağımsız konuyu ele alması gerekmektedir. Diğer taraftan bu olaya özgü bazı verilerin varlığı, hem bu temel değerlendirmeyi yapmamıza hem de meslek etik kurallarının dillendirilmesi, savunulması ve uygulanmasına engel olmamalıdır.

Mesleki olarak bu bireysel sorumluluklarımız yanında bağlı bulunduğumuz ruh sağlığı alanındaki meslek örgütlerinin de bu tür durumlarda ciddi sorumlulukları bulunmaktadır. İster bireysel ister örgütsel olsun en başta gelen yükümlülüğümüz ise hastalarımıza yönelik olan sorumluluklarımızdır. Bu amaçla meslek örgütlerinin basın açıklamaları, toplumu bilgilendirme metinleri, etik içtihadları ve tutum belgeleri ile tüm bu sürece müdahil olması gerekmektedir. Bununla birlikte kamuoyunca takip

edilen bu olaydan sonra ruh sağlığı alanında çalışan meslek örgütlerinin görevlerini yeterince yerine getiremediğini görmekteyiz.

Meslek örgütlerinden beklenen asgari tutum mesleki etik kurallara vurgu yapan, psikoterapi tedavi uygulamasının sınırlarının herhangi bir gerekçe ile aşılamayacağını ve verilen yargı kararlarının takipçisini olacaklarını belirten açıklamalar yapmaları ve sürece müdahil olduklarını gösteren tavır sergilemeleri ama en önemlisi psikoterapi ortamı açısından kısmen sarsılan güven ilişkisini tekrar tesis edecek tedavi ortamına ilişkin katı ve net sınırları yeniden ve hastalara güven verici dil ile tanımlamalarıdır.

Son aylarda gündem oluşturan ve bu konu ile de birçok yönü ile ilişkili olan bir diğer önemli gelişme ise ruh sağlığı yasa teklifidir. Teklif şu an meclis gündemindedir (1). Yasa teklifinin oluşturulma süreci, teklif metninin omurgasını oluşturan Türkiye Psikiyatri Derneği tarafından kamuoyuna duyurulmuştur (2). Yasa teklifini oluşturan derneklerin meclise sunulan metninde isimlerinin hiç zikredilmemesi, sadece sayısal olarak belirtilmesi ve kamuoyuna sadece bir siyasi partinin yasa teklifi metni gibi sunulması; başta Türkiye Psikiyatri Derneği olmak üzere emek veren tüm derneklerin emeğini yok saymaktır.

Yasa teklifi, derneklerin görüş birliği ile oluşturulmuş olmasına karşın bazı önemli eksiklikler barındırmaktadır. Türk Psikologlar Derneği'nin basın açıklamasında (3) belirtildiği gibi "klinik psikolog" tanımında yer alan psikolojik danışman-

(*Klinik Psikiyatri* 2019;22:5-6)

DOI: 10.5505/kpd.2019.75537

lık ve rehberlik mezunlarının da psikoloji mezunlarına tanınan şekilde klinik psikolog olabilme yetkisi en önemli eksikliklerinden birisidir. Bilindiği gibi klinik psikolog tanımlaması yasal metinlere ilk olarak 2011 yılında 1219 sayılı Kanun'da tanımlandığı şekilde girmiştir. Bu tanımlamaya göre klinik psikolog; psikoloji veya psikolojik danışma ve rehberlik lisans eğitimi üzerine klinik ortamlarda gerekli pratik uygulamaları içeren klinik psikoloji yüksek lisansı veya diğer lisans eğitimleri üzerine psikoloji veya klinik psikoloji yüksek lisansına ilaveten klinik psikoloji doktorası yapan sağlık meslek mensubudur (4). Bu kanun maddesi halen yürürlüktedir. Bu maddenin "veya"dan sonra tanımlanan bölümüne göre örneğin bir endüstri mühendisi de klinik psikolog olabilmektedir. Bu sorunlu cümle yeni ruh sağlığı yasa teklifi ile kısmen onarılmış olmakla birlikte klinik psikolog olmak için psikoloji lisans eğitimi ön koşul olması gerekliliği tam olarak karşılanamamıştır.

Yukarıda sözü edilen mesleki sınır ihlali yaptığı için hakkında yargı kararı verilen kişi bu sorunlu yasa maddesi çerçevesinde "klinik psikolog" olarak görev yapmaktadır. Bahsi geçen kişi tıp fakültesi mezunu olup, üzerine klinik psikoloji yüksek lisansı ve doktorası yapmıştır. Psikiyatri hekimi değildir. Mevcut koşullarda bağlı bulunması gereken meslek örgütü Türk Psikologlar Derneği olması gerekmektedir. Ancak davanın basına yansıyan bölümlerinde meslek örgütü olarak Türk Tabipler Birliği tarafından bilirkişi raporu oluşturulmuş olduğu görülmektedir. Bu durum uygulamadaki kaosu göstermesi açısından önemlidir. Ülkemizde sağlık alanında çalışan meslek grupları içinde yalnızca hekimlerin meslek odası bulunmaktadır. Kişi hekim olduğu için yasal soruşturmayı tabip odası yapmış ancak kişi hekim kimliği ile değil klinik psikolog kimliği ile meslek icra etmektedir. Bu durum mevcut yasal mevzuat çerçevesinde de sorunludur. Endüstri mühendisliği üzerine klinik psikoloji yüksek lisansı

ve doktorası yapan bir klinik psikolog için de benzer bir olay da Türkiye Mühendisler Mimarlar Odası Birliği'nin bilirkişilik yapması gibi bir durum söz konusu olmayacağına göre bu alanındaki kaos giderilmelidir. Kişinin tıp fakültesi mezunu olması, aynı zamanda doktor olması bu yasal gerçeği değiştirmez.

Meclise sunulan ruh sağlığı yasa teklifine göre klinik psikolog; psikoloji veya rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans eğitimleri üzerine klinik psikoloji alanında yüksek lisans ve/veya doktora yapmış veya psikoloji lisans programında bir yıl bilimsel hazırlık eğitimi ve klinik psikoloji yüksek lisans doktorası yapmış meslek mensubudur (1).

Türk Psikologlar Derneği'nin bu teklife olan serh'ine katılmakla birlikte mesleki etik sorunların yaşanmaması adına hazırlanan teklifin uygun şekil ve içerikte yasalaşması bu tür gündemlerin oluşmaması adına önem arz etmektedir.

Yazışma adresi: Doç. Dr. Mehmet Yumru, Özel Terapi Tıp Merkezi, Antalya, Türkiye drmehmetyumru@yahoo.com

KAYNAKLAR

1. <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-0858.pdf> Erişim tarihi: 19.02.2019
2. <http://www.psikiyatri.org.tr/basin/555/ruh-sagligi-yasa-taslagiyla-ilgili-basin-aciklamasi> Erişim tarihi: 19.02.2019
3. <https://www.psikolog.org.tr/?Detail=2128> Erişim tarihi: 19.02.2019
4. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1219.pdf> Erişim tarihi: 19.02.2019